

Cercetarea vechilor clădiri rurale¹, un alt articol al lui Peter Michelsen, ne informează asupra campaniilor întreprinse în Danemarca pentru studiul vechii arhitecturii rurale. Începute la sfârșitul secolului trecut, aceste cercetări se amplifică între 1944—1960, concretizându-se, pe lângă apariția unor lucrări valoroase, printr-o realizare cu totul deosebită și aproape unică (înregistrarea completă și pe baze științifice a tuturor construcțiilor rurale datând din sec. al XVIII-lea și din prima jumătate a sec. al XIX-lea). În același timp s-au notat și construcțiile de dată mai recentă (sfârșitul sec. al XIX-lea și începutul sec. al XX-lea), dar nu în mod sistematic și exhaustiv, urmând însă să formeze obiectul unei campanii viitoare. Asemenea inventarii nu s-au făcut, din păcate, decât în țările nordice, deși într-o țară ca România, cu o arhitectură populară în lemn așa de valoroasă, ar fi extrem de necesare.

Munca de teren a constatat în efectuarea de numeroase planuri și desene, fotografii, rapoarte, foarte minuțios realizate. Totul s-a lucrat la scară — planuri generale de ansamblu, grunduri, secțiuni, releve, pe care s-au notat forma clădirii, împărțirea camerelor, dependențele cu și reconstrucțiile ulterioare. Fotografii au cuprins atât ansamblul arhitectural cât și detaliile cele mai importante. Pe lângă acestea, cercetătorul respectiv a întocmit și descrieri amănunțite.

S-au putut studia astfel relațiile între tipurile specifice de construcții și structura socială a populației rurale, ca și influențele vechii culte, urbane. De asemenea s-au stabilit variațiile regionale în împărțirea interioară a clădirilor și în metodele de construcție și s-a dat o bază pentru o cronologie absolută și relativă (prin date și inscripții descoperite pe birne, comparații etc., apelându-se uneori și la săpăturile arheologice). Cele mai reușite exemple au fost transferate la Sorgenfrei și în alte muzee în aer liber sau conservate „in situ”, de fapt soluția ideală, deoarece astfel se păstrează armonia cu peisajul înconjurător.

Materialul imens colectat până acum are o valoare deosebită pentru studiile privind vechea arhitectură rurală daneză.

Transferarea vechilor construcții² e tratată cu competență de Fr. Kirk și B. Stoklund, accentuându-se importanța numeroaselor probleme legate de această operație.

Faptul că o clădire a fost adaptată în timp nevoilor mai multor generații a prilezuit apariția a două teorii privind transferarea sa în muzeu:

— să se restaureze cât mai aproape posibil de înfățișarea inițială;

¹ Peter Michelsen — *Investigation of old rural buildings*.

² Fr. Kirk și B. Stoklund — *Moving old buildings*.

— să rămână așa cum se găsea în momentul depășirii, cu toate schimbările suferite.

Prima teorie s-a aplicat și la Sorgenfrei în 1901, mai târziu însă clădirile au fost aduse în muzeu așa cum se aflau pe teren, cu patina anilor și urmele de locuire și folosire vizibile în construcție, mobilier, unele etc.

Cea și la începuturile altor muzee în aer liber, s-au făcut și aici unele greșeli — piese de lemn originale înlocuite cu altele confecționate ad-hoc, schite sumare la demontare, lipsa măsurilor de conservare etc. Curând însă, printr-o sporire a corpului de specialiști și o îmbogățire a experienței muzeografice, se trece la o reorganizare a muzeului respectiv — a muncii științifice.

Înaltul de demontare unei construcții, se studiază toate sursele documentare — registre de biserică, arhive, publicații ca și tradiții locale. După aceea se fac măsurători detaliate, ridicări în plan, nivelmente ca și un plan general. Se aplică sistemul tridimensional de coordonate pentru măsurarea clădirilor. Pe planuri se trec și dimensiunile fațadelor și pereților despărțitori ca și detaliile importante din interior: sobe, cuptoare, piese de mobilier încasturate în zid sau podea.

Diferitele faze ale demontării sunt fotografiate și amplu descrise în rapoartele specialiștilor. Fiecare parte a clădirii e notată cu numere trecute și pe plan. Când se demontază clădirea, se urmăresc adăosurile și schimbările survenite în timp. Uneori se fac și săpături arheologice după transferul clădirii, pentru a surprinde fazele mai vechi ale construcției.

În muzeu, lemnul e tratat contra agenților cistruștrugatori, iar părțile lipsă sau prea distrușe sînt înlocuite cu piese de rezervă sau noi. Clădirile se reconstruiesc cu orientarea inițială, acordându-se grijă pentru încadrarea lor în peisajul respectiv. Fundațiile se fac din ciment și se acoperă apoi cu cele originale de piatră.

La locul ales se restabilesc toate coordonatele planului general de măsurători, și, cu ajutorul meșterilor locali alături de cei permanenți ai muzeului, se trece la reconstituirea exactă a clădirii.

Documentația amplă tehnică — științifică și măsurile muzeografice luate de specialiștii danezi la demontarea sau la reconstruirea în muzeu a unităților alese, își găsesc corespondența și la noi în țară, fiind aplicate cu rezultate bune de către muzeograful român³.

V. BUȘILA

³ B. Zderciuc, dr. I. Vlăduțiu, P. Petrescu, *Unele probleme privind metoda și tehnica de transferare a unităților de pe teren în muzeu*, comunicare la Simpozionul „Organizarea muncii etnografice în aer liber — principii și metode”, București, 7—13 septembrie 1966.

PARCUL NAȚIONAL DE LA PLITVIČKA (R.S.F. IUGOSLAVIA)

Una din curiozitățile carstului classic din R. S. F. Iugoslavia este riul Korana, unic în lume prin faptul că în zona izvoarelor formează 16 lacuri de diverse mărimi, legate între ele prin cascade.

În a doua săptămână a unei călătorii de studii pe care am întreprins-o în țara vecină am poposit, la sfatul și indicațiile colegilor speologi de la Postojna, în zona acestor lacuri, părăsind pentru câteva zile regiunea carstică a coastei dalmate.

Fenomenul carstic al lacurilor de la Plitvička se întinde între versanții munților Mala Kapela și Lička Plješivica. Văile supra-puse în terase, într-o așezare condiționată de tectonică au constituit geologică definită, conștient din domeniul de vîrstă jurasică și calcar cretacic.

În timp ce lacurile superioare sînt dispuse pe o bază dolomitică, cu malurile ușor înclinate și înconjurate de păduri, lacurile inferioare sînt formate într-un veritabil canion calcaros. Lipsa, în parte, a vegetației, înalții pereții calcarosi, existența unor pesteri și ponoare, numeroasele cascade concreționate, caracterizează fenomenul particular și unic al lacurilor inferioare de la Plitvička.

Diferența de altitudine dintre lacul cel mai înalt și ultimul lac este de 134 m. În timp ce lungimea totală nu ajunge decât la 8,3 km.

În decursul timpurilor, apele acestor lacuri au fărâmițat și dizolvat stîncă. Din sedimentele unei acțiuni atît de îndelungată, ajutată de tăcuta cooperare a unor anumite varietăți de alge și mușchi, mai ales dedesubtul căderilor de apă și de-a lungul pereților abrupti, a luat naștere o rocă ușoară și poroasă numită travertin. Din ea s-au format nemăsurate bariere de lacuri, perdele de piatră și baldachine, catracuse, canale și alte formațiuni. Procesul permanent de încrustare a algelor și mușchilor a determinat formarea barajelor concreționate și a lacurilor separate precum și prezenta unui mare număr de cascade. Barajele concreționate au devenit din ce în ce mai înalte iar profunzimea lacurilor a crescut pe măsură ce barajele se ridicau. Acesta este misterul acumulării așa de considerabile de apă în lacurile de la Plitvička, situate într-o zonă carstică. Travertinul fiind o „piatră vie” adică în continuă transformare, procesul de încrustare și depunere se continuă și în prezent. Sedimentele de travertin se depun continuu pe fundul și părțile laterale ale lacurilor învelind în același timp cu un strat albicios orice obiect scufundat în apă.

Dintre cele 12 lacuri superioare, cel mai înalt situat este lacul Proš'e (636 m altitudine) ce se întinde pe o suprafață de 68 ha, lung de 2,2 km și adânc de 38 m, fiind înconjurat de pădure, iar la capătul său inferior se întinde o minunată polană ce poartă același nume.

Lacul Kozjak, cel mai mare din complexul Plitvička, este al doilea spre deosebire de salba lacurilor superioare. El are o suprafață de 82 ha, o lungime de 2,5 km și o adâncime de 36 m. Este de asemenea înconjurat de păduri și pajiști unde s-au construit numeroase complexe turistice. În mijlocul lacului se află o mică insulă pe care a fost construit cel mai mare hotel de la Plitvička.

Cele 4 lacuri inferioare ocupă, așa cum am arătat, impunătorul canion calcaros. Numeroasele cascade înspumate din această zonă, culoarea intensă a apei numită « de Plitvička », caracterizată prin splendide nuanțe de verde și albastru, sumbrele deschideri de peșteri imprimă farmecul deosebit al acestor lacuri. Pornind de la N de ultimul lac, ne întâmpină un mare număr de cascade, dispuse în amfiteatru, cea mai înaltă având 76 m. Aici, în locul numit Sastavci (478 m altitudine) în spuma cascadei izvorăște râul Korana, izvorul lui fiind unul din cele mai frumoase din lume.

Faptul că lacurile de la Plitvička se întind în regiunea carstului clasic este demonstrat de existența formelor carstice superficiale și subterane — lapiezuri, căldări, ponoare și peșteri. Există la Plitvička peșteri născute în barajele concreționate iar altele situate în stratele masive de calcar.

În zona lacurilor superioare cît și în cea a lacurilor inferioare întîlnim multe peșteri concreționate. Deși de dimensiuni nu prea mari, aceste peșteri întregesc frumusețea peisajului carstic.

Printre cele 6 peșteri din straturile calcaroase masive, singura amenajată este peștera Golubnjača. Bogat împodobită cu stalactite și stalagmite din calcită peștera prezintă la tot pasul cascade concreționate. Dintre cele două deschideri, cea superioară ne oferă o minunată vedere de ansamblu asupra primelor două

cascade ale râului Korana. În canionul râului Korana este situată peștera Sombre, în timp ce aproape de râul Plitvička se află Peștera Urșilor, care adăpostește un bogat cimitir de schelete aparținînd ursului de peșteră (Ursus spelaeus).

Datorită frumuseții deosebite a naturii de la Plitvička, lacurile și împrejurimile au fost declarate în 1949 Parc Național. Vegetația bogată, fauna, barajele concreționate și formațiunile peșterilor sînt de atunci protejate, amenajate și îngrijite.

DAN DANCĂU, IOSIF CĂPUȘE

Aspecte din Parcul Național de la Plitvička.

